

PANDEMIYA KEYINGI DAVRDA O'ZBEKISTON TURIZMI: TIKLOV VA IMKONIYATLAR

Kamolova Fotima G'ofurjon qizi

*Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi, Psixologiya fakulteti, Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali, O'zbekiston, fotimazuhra0703@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0009-5814-5409> Telefon raqam: +998 99 812 59 54*

Kamolova Zuxra G'ofurjon qizi

*Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi, Psixologiya fakulteti, Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali, O'zbekiston, kamolovogabek97@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0008-0660-6974> Telefon raqam: +998 33 432 40 07*

Anotatsiya: *Maqola 2020–2022 yillardagi global pandemiya sababli jiddiy tanaffusga uchragan O'zbekiston turizm sohasining 2023–2025 yillardagi tiklanish bosqichlarini chuqur tahlil qiladi. Xalqaro reyslarning qayta tiklanishi, vizasiz rejim joriy etilgan davlatlar sonining ortishi va xavfsizlik choralari (masalan, “Xavfsiz sayohat” sertifikat) sayyohlar ishonchini qaytarishdagi roli o'rganiladi. Shuningdek, hukumat tomonidan turizm subyektlariga berilgan subsidiyalar, soliq imtiyozlari va kreditlar samaradorligi baholanadi. Maqolada ichki turizmning keskin o'sgani — ayniqsa, Qashqadaryo, Surxondaryo va Xorazm viloyatlaridagi ekologik va madaniy yo'nalishlar misolida ko'rsatiladi. Raqamli texnologiyalar (elektron vizalar, mobil qo'llanmalar, online bronlash) va ijtimoiy tarmoqlarning sayyohlarning qaror qabul qilishiga ta'siri alohida tahlil qilinadi. Yakuniy qismda kelgusi yillar uchun istiqboldagi imkoniyatlar — masofaviy ish bilan band sayohatchilar (“bleisure”), tibbiy va sog'lomlashtirish turizmi, shuningdek barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan ekoturizm loyihalari tavsiya qilinadi.*

Kalit so'zlar: *postpandemiya, O'zbekiston turizmi, tiklanish strategiyasi, ichki turizm, xalqaro sayyohlar, davlat subsidiyalari, soliq imtiyozlari, vizasiz rejim, “Xavfsiz sayohat” sertifikat, raqamli transformatsiya, mobil ilovalar, elektron viza, bleisure turizmi, ekoturizm, sog'lomlashtirish turizmi, barqaror rivojlanish, mahalliy tadbirkorlik, mehmonxona biznesi*

Аннотация: *В статье детально анализируются этапы восстановления туристической отрасли Узбекистана в постпандемийный период (2023–2025 гг.) после серьезного спада 2020–2022 гг. Исследуется роль возобновления международных рейсов, расширения безвизового режима и внедрения мер безопасности (сертификат «Безопасное путешествие») в возврате доверия туристов. Оценивается эффективность государственной поддержки: субсидий, налоговых льгот и кредитов для туристических субъектов. Отдельное внимание уделяется резкому росту внутреннего туризма, особенно в экологических и культурных направлениях Кашкадарьинской, Сурхандарьинской и Хорезмской областей. Анализируется влияние цифровых технологий (электронные визы, мобильные приложения, онлайн-бронирование) и социальных сетей на принятие решений путешественниками. В заключительной части предлагаются*

перспективные возможности на ближайшие годы: туризм для удалённых работников (bleisure), медицинский и оздоровительный туризм, а также экотуризм на принципах устойчивого развития.

Ключевые слова: *постпандемия, туризм Узбекистана, стратегия восстановления, внутренний туризм, международные туристы, государственные субсидии, налоговые льготы, безвизовый режим, сертификат «Безопасное путешествие», цифровая трансформация, мобильные приложения, электронная виза, bleisure-туризм, экотуризм, оздоровительный туризм, устойчивое развитие, местное предпринимательство, гостиничный бизнес*

Abstract: *This article provides an in-depth analysis of the recovery phases of Uzbekistan's tourism industry in the post-pandemic period (2023–2025), following a severe downturn in 2020–2022. It examines the role of resumed international flights, an expanded visa-free regime, and safety measures (e.g., the “Safe Travel” certificate) in restoring tourist confidence. The effectiveness of government support — including subsidies, tax incentives, and soft loans for tourism enterprises — is assessed. Special attention is given to the sharp rise of domestic tourism, particularly in ecological and cultural destinations within Kashkadarya, Surkhandarya, and Khorezm regions. The impact of digital technologies (e-visas, mobile apps, online booking) and social media on traveller decision-making is analysed. The final section outlines future opportunities: bleisure tourism (remote workers), medical and wellness tourism, as well as ecotourism based on sustainable development principles.*

Keywords: *post-pandemic, Uzbekistan tourism, recovery strategy, domestic tourism, international tourists, government subsidies, tax incentives, visa-free regime, Safe Travel certificate, digital transformation, mobile apps, e-visa, bleisure tourism, ecotourism, wellness tourism, sustainable development, local entrepreneurship, hotel business*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi so'nggi yetti yil ichida turizm sohasida keng qamrovli islohotlarni amalga oshirmoqda — xalqaro hamjamiyat tomonidan „O'zbekiston islohotlari“ deb nom olgan ushbu jarayon iqtisodiyotning real sektorida sezilarli natijalarni bermoqda. Ayniqsa, COVID-19 pandemiyasidan keyingi davrda turizm — iqtisodiyotning eng tez o'suvchi va pandemiya bilan bog'liq turg'unlikdan eng tez tiklangan tarmoqlaridan biriga aylandi. Tadqiqot mazkur global zarar va tanglik holatidan keyin O'zbekiston turizmining tiklanish bosqichlarini empirik va qiyosiy tahlil qilish, shuningdek hukumatning qo'llab-quvvatlash choralari, institutsional islohotlar va texnologik o'zgarishlarning tarmoq rivojiga ta'sirini baholashga qaratilgan.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — turizm tarmog'idagi tiklanish dinamikasini miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilib, barqaror rivojlanish istiqbollari ochib berish. Asosiy tadqiqot savollari quyidagilardan iborat:

1. 2023–2025-yillarda hukumat tomonidan qabul qilingan qo'llab-quvvatlash choralari turizm tarmog'ining tiklanishiga qanday ta'sir ko'rsatdi?

2. Vizasiz rejim va raqamli transformatsiyalar sayyohlar oqimiga qanday ta'sir qilmoqda?

3. Ichki turizmning o'sish sur'ati qanday va bu jarayonda qaysi hududlar yetakchilik qilmoqda?

4. Postpandemiyaviy davrdagi asosiy imkoniyat va to'sqinliklar nimadan iborat?

Postpandemiyaviy turizm rivoji bo'yicha ilmiy adabiyotlarda tarmoqning ikki xil yo'nalishda rivojlanayotgani qayd etilgan: birinchisi — xalqaro turistik aloqalarning diversifikatsiyasi va raqamlashtirish (digital nomad & bleisure), ikkinchisi — ichki va ekologik turizmga ko'proq e'tibor qaratish. Xalqaro tajriba (Masalan, Ispaniya, Turkiya topshiriqlari hamda Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlari) shuni ko'rsatadiki, pandemiyadan so'ng davlatlar ikki asosiy yo'nalishga sarmoya kiritgan: vizasiz va imtiyozli vizalar mexanizmi hamda raqamli infratuzilma. So'nggi yillarda O'zbekiston turizmini tadqiq qilgan mahalliy tadqiqotchilar (Karimov va boshq., 2023; Raxmonov va Toshpo'latova, 2024) turizm sohasidagi islohotlarning ijobiy dinamikasini qayd etgan bo'lsa-da, ularning asosiy kamchiligi tarmoqning pandemiyadan tiklanish mexanizmlarini mikrodarajada tahlil qilmaganligidir.

Ushbu tadqiqot adabiyotlardagi ushbu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, huquqiy va institutsional o'zgarishlarni miqdoriy ko'rsatkichlar bilan bog'lab tahlil qiladi.

Ma'lumotlar manbalari. Tadqiqotda asosan ikki turdagi ma'lumotlardan foydalanildi: (1) rasmiy statistik ma'lumotlar — O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasining 2019–2025-yillarga oid turistik tashriflar bo'yicha ma'lumotlari; (2) huquqiy hujjatlar — O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli farmon va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari hamda xorijiy ekspert tahlillari, jumladan BMT Turizm tashkilotining hisobotlari.

Tahlil usullari. Ma'lumotlarni qayta ishlashda miqdoriy tahlil (tashriflar sonining o'sish sur'atlari, mavsumiy o'zgarishlar tendensiyasi, ruxsat beruvchi siyosiy va huquqiy o'zgarishlar bilan bog'liq korrelyatsiyalar), hamda sifat tahlil (normativ-huquqiy hujjatlarning mazmun tahlili, ekspert xulosalarining qiyosiy tahlili) usullari qo'llanildi. 2020–2022-yillardagi pandemiyaviy pasayish davri keyingi yillardagi o'sish ko'rsatkichlariga nisbatan bazaviy (benchmark) sifatida olindi.

2025 yilda O'zbekiston xalqaro turistik tashriflar soni bo'yicha eng tez o'sayotgan yo'nalishlar orasida birinchi yettilikka kirdi. BMT Turizm tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, 2025 yilning birinchi to'qqiz oyida xalqaro turistik tashriflar 2024 yilga nisbatan 13 % ga oshgan va ushbu ko'rsatkich butun yil davomida 13,2 foizga yetgan. 2024–2025 yillarda ko'rsatkichlar pandemiyadan oldingi darajaga nisbatan 73 foizga ko'tarilganligi UNWTO tomonidan alohida qayd etilgan.

2025 yil yakunlariga ko'ra, mamlakatga 11,7 million nafar xorijiy turistik maqsaddagi tashrif buyurgan. Ushbu ko'rsatkich mamlakatning turistik jozibadorligi oshganligidan dalolat beradi.

2025 yilning noyabr oyida Prezident farmoni bilan turizm sohasini 2030 yilgacha rivojlantirishning asosiy ustuvor yo'nalishlari belgilandi. Unga asosan:

- Turistik startaplarga 1 mlrd so'mgacha subsidiya ajratish;

- Mehmonxonalariga „yashil“ sertifikat olish xarajatlarining yarmini davlat tomonidan qoplash;
- Turizm turlarini diversifikatsiya qilish — ichki, ziyorat, ekologik, etno, ishbilarmonlik, sport maqsadlaridagi sayohatlarga alohida urg'u berish;
- Xorijiy turistik maydonlarda mamlakatning global brendini targ'ib qiluvchi yo'riqnomalarni subsidiyalash.

Ichki turistik tashriflar soni so'nggi yetti yil ichida ikki barobarga oshdi (10,6 milliondan 22 millionga). Ichki sayohatlar asosan ekologik va madaniy yo'nalishlarda, xususan Qashqadaryo, Surxondaryo va Xorazm viloyatlarida kuzatilmoqda. 2024 yil oktyabrda Vazirlar Mahkamasining 646-son qarori bilan „O'zbekiston bo'ylab sayohat qil!“ ichki turizm yarmarkasini tashkil etish tartibi tasdiqlangan. So'nggi uch yil ichida Xorazm viloyati bo'yicha alohida dastur qabul qilingan.

Global xavfsizlik indeklari bo'yicha O'zbekiston Markaziy Osiyoda eng xavfsiz mamlakatlar qatoriga kiradi. 2025-yil birinchi yarim yilligida O'zbekiston ushbu indeks bo'yicha Markaziy Osiyo davlatlari orasida eng xavfsiz davlat bo'ldi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, vizasiz rejim joriy etilgan davlatlar sonining ortishi bilan tashrif buyuruvchilar soni o'rtasida to'g'ri bog'liqlik mavjud. 2023–2025-yillar oralig'ida Xitoy, BAA, Tailand, Ummon, Eron kabi 10 ga yaqin davlat bilan vizasiz rejim joriy etilgan. Bu kabi mexanizmlar mintaqadagi tranzit o'tish imkoniyatlarini birmuncha yaxshiladi va O'zbekistonni Markaziy Osiyoning asosiy sayyohlik markaziga aylantirish yo'lida muhim qadam bo'ldi.

Raqamli transformatsiyaning eng yorqin namunasi — O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi portalidagi elektron vizalar tizimi (e-visa.gov.uz) bo'lib, 30 kunlik bitta va ikki martalik elektron vizalar 20–35 AQSh dollari oralig'ida baholanmoqda. So'nggi yillarda ushbu portal orqali yuz minglab murojaatlar qayd etilgan. Elektron vizalarning joriy etilishi turistlarning qaror qabul qilish vaqtini keskin qisqartirdi va O'zbekistonni bleisure turizmi (ishbilarmonlik va dam olish maqsadlaridagi sayohatlar) uchun raqobatbardosh yo'nalishga aylantirdi.

2025 yil iyun oyida Toshkentda ilk bor „Eco Expo Central Asia 2025“ xalqaro ko'rgazmasi bo'lib o'tdi. Unda ekoturizmni rivojlantirish bo'yicha bir qator loyihalar taqdim etildi. Shu bilan birga, turizm qishloqlari loyihasi ishga tushirilgan bo'lib, Andijon viloyatidagi „Imom ota“ va „Shirmonbuloq“, Namangan viloyatidagi „Nanay“ va „Chodak“ loyihalari jadal sur'atda amalga oshirilmoqda.

Xulosa

Pandemiya keyingi davrda O'zbekiston turizmi — nafaqat miqdoriy jihatdan jadal tiklangan, balki sifat jihatdan ham qayta tashkil etilgan sohaga aylandi. 2025 yilda 11,7 million xorijiy sayyoh qabul qilgan va UNWTO tomonidan eng tez o'sayotgan yettita sayyohlik yo'nalishi qatoridan joy olgan ushbu tarmoq davlatning iqtisodiy siyosatidagi o'zgaruvchan kuchga aylandi.

Kelgusidagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar:

1. Mikrodarajada startap va subyektlar daromadlari va soliq tushumlariga ta'sirni baholash;

2. Bleisure turizmining O'zbekiston mehmonxona biznesi rentabelligiga ta'sirini miqdoriy modellashtirish;

3. Ekoturizm va turizm qishloqlarining mahalliy aholi daromadlariga ta'sirini panel ma'lumotlar asosida tahlil qilish;

4. Raqamli transformatsiyaning turizm xizmatlaridan foydalanuvchi qatlamlar darajasiga ta'sirini o'lchash.

Amaliy tavsiyalar:

☒ Hukumat va Turizm qo'mitasi bleisure turizmini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus kouworking va raqamli lobbi loyihalarini yo'lga qo'yishi mumkin;

☒ „Yashil“ mehmonxona sertifikatlarini keng joriy qilgan holda „yashil“ turistik yo'nalishlar tarmog'ini shakllantirish;

☒ Elektron vizalar tizimini yanada takomillashtirish va uni aviachipta va bronlash tizimlari bilan integratsiya qilish.

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 18.11.2025 yildagi PF-217-son Farmoni — „Turizm sohasini 2030 yilgacha rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari to'g'risida“.

2. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. (2026). 2025 yilda O'zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni. www.stat.uz.

3. UNWTO. (2025). „Uzbekistan ranks among world's fastest-growing tourism destinations“, UN Tourism Barometer.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 19.11.2025 yildagi PQ-348-son Qarori. — Ekologiya va turizm sohasida aholi talablariga tezkor javob bera oladigan startup loyihalarni qo'llab-quvvatlash to'g'risida.